

*Efekti ponašanja djeteta na
uspostavljanje i održavanje odnosa s
vršnjacima - Povučenost*

**KOLEGIJ: INKLUZIVNI PRISTUP
ODNOSU S VRŠNJACIMA
DOC.DR.SC. ANAMARIJA ŽIC RALIĆ**

Omiljena djeca

- Postupaju prijateljski,
- Zapažena su u društvu,
- Otvorena u svom ponašanju i
- Potkrepljuju postupke svojih vršnjaka

Tri skupine vještina koje osobito doprinose omiljenosti

- Vješto poticanje interakcije
- Vještine održavanja interakcije
- Vještine rješavanja sukoba

Sociometrija

- Omiljena
- Odbačena
- Zapostavljena
- Kontroverzna

Efekti ponašanja djeteta na uspostavljanje i održavanje prijateljstva

- ✦ Djeca koja učestalo mijenjaju prijatelje pokazala su mješavinu pozitivnih i negativnih ponašanja
- ✦ Djeca koja su postepeno gubila prijatelje - rješavaju se prijatelja (odbacuju ih) kako bi smanjili konflikt i obogatili prisnost unutar svojih socijalnih mreža
- ✦ Djeca koja su kronično bez prijatelja - sklona obeshrabrivanju interakcije i rušenju odnosa
 - Oni su bili socijalno inhibirani i neangažirani (npr. sramežljivi, plahi),
 - emocionalno nekontrolirani (lako se naljute), ili
 - orijentirani na sebe (t.j. manje pažljivi, iskreni).

Odbačena djeca

- Način ponašanja doprinosi njihovim teškoćama u odnosima s vršnjacima
- Najistaknutiji problem je agresivnost, ali u novije vrijeme utvrđen utjecaj povučенosti
- Često postupaju antisocijalno, ometaju grupne aktivnosti i ponašaju se neprikladno situaciji
- Prijatelje nalaze među agresivnom djecom koja podržavaju antisocijalne oblike ponašanja
- Jednom formirana reputacija postaje samo-održavajuća

Povučenost ima više oblika (Rubin, Bowker, Kennedy, 2009)

- **“Inhibicija”** se može definirati kao sklonost izražavanju straha i anksioznog ponašanja u nepoznatom okruženju.
- **“Prestrašena sramežljivost”** javlja se u situacijama suočavanja sa socijalnim novinama.
- **“Samosvijesna sramežljivost”** smatra se da se javlja u dobi od 4-5 godina i odnosi se na intrapersonalnu zabrinutost da će okolina negativno evaluirati osobu.
- **“Socijalna povučенost”** odnosi se na stalnu (u svim situacijama tijekom vremena) prisutnost samostalnosti u društvu bliskih ili nepoznatih vršnjaka.
- **“Anksiozna samoća”** – socijalna povučенost uzrokovana strahom ili anksioznošću

Povučenost

- Pojam socijalne povučenosti (ponekad se naziva pasivnim povlačenjem) se koristi kako bi se opisala djetetova izolacija / samoća od strane vršnjaka, a koja traje kontinuirano, kroz duži vremenski period te služi kao prikaz osamljenog ponašanja u prisustvu vršnjaka (Rubin, 1982. ; Rubin & Asendorpf, 1993., prema Coplan i Rubin, 2004.).
- Povučenost je ponašanje djeteta ili mlade osobe koja je pretežno tiha, mirna, osamljena, koja mnogo mašta, igru često napušta nezadovoljna, nema stalne prijatelje, češće bira društvo starijih ili mnogo mlađih osoba (*Bouillet, 2010.*)

Povučenost

- Socijalno povlačenje nastaje iz unutarnjih čimbenika, gdje se dijete iz nekog razloga ne opredjeljuje za interakciju s vršnjacima, npr:
 - Neka djeca žele društvenu interakciju, ali se ne mogu igrati zbog socijalnog straha i tjeskobe (sramežljivosti).
 - S druge strane, neka se djeca radije igraju sami (nedruštvenost ili socijalna nezainteresiranost), iako već posjeduju potrebne socijalne vještine za kompetentnu komunikaciju s vršnjacima.

Povučenost

- Često je i popratna pojava plašljivosti te je odraz osobne nesigurnosti i nepovjerenja u druge.
- Najčešće posljedica nezadovoljenih potreba za pripadanjem i ljubavi, karakterističan je manjak zadovoljavajućih socijalnih odnosa, koji rezultiraju neugodnim emocionalnim stanjem.

Dva su tipa povučenosti

- **Genetski uvjetovana povučenost** (dio temperamenta, na koji se ne može previše utjecati) i
- **Stečena- naučena** (rezultat okolnih odgojnih utjecaja- nagrađivanje „poslušnosti“ i neiskazivanja osobnih želja i potreba)

Pasivna povučenost, aktivna izolacija i rezerviranost (Burgess, Coplan, Rubin, 2009)

- **Pasivna povučenost** se odnosi na povučenost djeteta od grupe vršnjaka. Često se takvo dijete okarakterizira kao jako sramežljivo, dijete čije je osjećaje lako povrijediti, rađe se igra samo nego sa ostalima.
- **Aktivna izolacija** je izoliranje djeteta od strane vršnjaka. Dijete je često izostavljeno, ne može navesti druge da ga slušaju (Burgess, Coplan, Rubin, 2009).
- **Rezerviranost** se definira kao usamljениčko i oprezno, nepovjerljivo ponašanje

Povučena djeca - odbačena

- Pasivna povučenost sužava interakcije i mogućnost uspostavljanja odnosa s vršnjacima - rezultira odbijanjem tek u kasnijem djetinjstvu
- Aktivna izolacija - rezultat nastojanja vršnjaka da iz socijalnih aktivnosti isključe promatrano dijete

- Povučena predškolska djeca doživljavaju socijalni sukob u sebi kao istovremeno pristupanje i izbjegavanje interakcijama s vršnjacima (Asendorpf, 1990., 1991.; Coplan i sur., 1994., prema Hane i sur., 2008.).
- Iako žele pristupiti interakciji s vršnjacima, povučena djeca smatraju da ulazak u socijalne situacije izaziva osjećaje tjeskobe te imaju snažnu potrebu izbjeći interakciju.

Posljedice povučenosti

- Nedruštvena djeca učestalije su zanemarena od strane vršnjaka
- Aktivna izolacija izlaže dijete većoj učestalosti odbacivanja od strane vršnjaka
- Tužna-depresivna djeca postaju i zanemarena i odbačena od vršnjaka

Povučenost kroz razvojna razdoblja

- **Povučenost predškolske djece –**
 - Manjak sposobnosti sagledavanja situacije iz pozicije druge osobe.
 - Nemaju razvijene vještine za rješavanje problema tijekom interakcije s vršnjacima.
 - Ciljevi povučene djece su manje zahtjevni.
 - Strategije koje koriste nisu asertivne i direktne.
 - Manje je vjerojatno da će zahtjeve izražavati u imperativu, a ishod zahtjeva je većinom neuspješan
 - Više se oslanjaju na vršnjake nego da sami pokušaju ostvariti zadane ciljeve.

Srednje djetinjstvo i adolescencija

- Djeca imaju negativnu percepciju socijalne kompetencije i interpersonalnih odnosa
- Zbog te negativne percepcije povučena djeca se često osjećaju anksiozno, usamljeno i depresivno tijekom adolescencije

Djeca s teškoćama u razvoju

- Istraživanja povučenosti ove populacije vrlo su rijetka
- Dosadašnje spoznaje koje upućuju na potrebu istraživanja povučenosti djece s teškoćama:
 - Djeca s teškoćama u razvoju slabije su prihvaćena od vršnjaka (Žic 2000; Žic, Igrić, 2001; Igrić i sur. 2009)
 - Kod djece s teškoćama učenja izraženija je socijalna, separacijska anksioznost, anksiozna osjetljivost, imaju više opsesivno kompulzivnih misli i radnji te tjelesnih simptoma anksioznosti u usporedbi s tipičnom djecom (Cvitković, 2010)
 - Djeca s teškoćama u razvoju prema procjeni roditelja imaju manje povjerenja u sebe i svoju okolinu, a porastom dobi postaju sve manje komunikativna, za razliku od tipičnih vršnjaka (Žic Ralić, 2010)

Intervencije za povučenu djecu

- Cilj je povećati učestalost socijalnih interakcija sramežljive i povučene djece
- Odrasle osobe (roditelje, učitelje) koji potiču, hvale i učvršćuju socijalno ponašanje kao i pružaju direktne instrukcije i trening
- Vršnjaci koji potiču povučene učenike na pozitivne socijalne interakcije - koncept rad u paru gdje povučeni učenici rade na nekom zadatku zajedno sa društvenim vršnjakom koji mu služi kao uzor